

Bente Andersen: Man høster, som man gøder!

Udgivet 23. januar 2013

På tredive år har danske landmænd mere end halveret deres brug af kvælstof. Og undergødskningen kan nu for alvor mærkes. Planteavlskonsulent Bente Andersen advarer, at en fortsat kurs i samme spor kan være enden på dansk landbrug.

"Man ligger, som man har redt" eller "Man høster, som man sår". Sådan lyder to gamle ordsprog, der i essensen siger noget om, at ethvert valg også har en konsekvens. Og at Danmarks miljøregulering, der gennem de seneste 30 år har betydet en halvering af næringsstoffet kvælstof, nu også har en konsekvens, blev tydeligt i sidste uge, hvor blandt andre Videncentret for Landbrug havde den helt store lommeregner fremme. I forbindelse med den årlige Planteavlskongres kunne videncentret fremvise dugfriske tal for, hvad undergødskningen af dansk landbrug reelt betyder i kroner og ører.

Og det var ikke småpenge, der var tale om. Hele 3,3 milliarder kroner om året koster den nuværende, og måske verdens skrappeste, miljøregulering, der - for bare at nævne et par konsekvenser - betyder faldende kvalitet og proteinindhold i korn, opfedning af danske smågrise i Tyskland, tab af arbejdspladser i Danmark samt i sidste ende mindre velfærd for os alle.

Men som om konsekvenserne og de økonomiske beregninger fra Videncentret for Landbrug ikke er alarmerende nok, så mener planteavlskonsulent Bente Andersen, der sammen med Bæredygtigt Landbrug har gået beregningerne efter i sømmene, at der i virkeligheden er tale om langt større beløb. Ifølge hende nærmer de økonomiske konsekvenser af undergødskningen sig i virkeligheden det dobbelte. Nemlig ikke mindre end 5,8 milliarder kroner om året. Et beløb, der svarer til en kvart Storebæltsbro. Om året. Svimlende summer, der dog ikke kommer bag på planteavlskonsulenten.

	Danmark 2012				Udbytte i alt tonns/ha	Udbytte tms/ha	Udbyttetab tms/ha	Pris pr. ton (pr. 31.12.2012)		Udbyttetab kr./ha	Ekstra kvælstof kg/ha	kr./t all		
	Dyrket areal ha	Andel af total %	Andel af gruppe %	Udbytte i alt tonns/ha				Udbytte tms/ha	uden korr. protein				med korr. protein	
KORN														
Rug / Barley	573.200	21,8%	38,7%	2.981	3,2	16,7% *	0,82	1.800	1.800	1.481	951.852.176	20	93.032.000	
Heire / Oats	57.000	2,2%	3,8%	274	4,8	5,5% *	0,24	1.600	1.600	302	21.762.134	0	0	
Rug / Rye	52.100	2,0%	3,5%	255	4,8	23,0% *	1,05	1.800	1.800	1.888	98.372.487	20	8.336.000	
Triticale / Triticale	36.500	1,4%	2,5%	377	4,8	4,9% mulig *					0		0	
Hvede / Wheat	763.600	29,0%	51,8%	5.060	6,8	16,1% *	-1,08	1.800	1.800	1.935	1.477.599.095	50	305.445.000	
KORN TOTAL		56,4%	100,0%	8.768						2.449.585.886		0		
Månefrø	1.834.600							0,46	350	150	161	238.616.694		0
KORNSLØMSTREDE														
Sæp / Rapeseed	166.500	6,3%	100,0%	580	3,3	-7,7% *	-0,20	3.800		0	0	0	0	
Solsbl. / Solenblødder / Green oilseed for silage	0	0,0%	0,0%	0	0,0	0,0% *				0	0	0	0	
KORNSLØMSTREDE TOTAL		6,3%	100,0%	580	0,0							0	0	
MAIS														
Græs / Maize	0	0,0%	0,0%	0	0,0	0,0% *							0	
Fodermaïs / Maize for storage and silage	172.000	6,5%	100,0%	6.847	39,8	-1,3% *	-0,49						0	
MAIS TOTAL		6,5%	100,0%	6.847	0,0							0	0	
GRÆS- OG GRØDKR FODER														
Græs m. m. / Fodder / Rye grass for storage and silage	120.000	4,6%	17,4%	3.000	36,7	-16,3% **	-2,20	388		384	0	0	0	
Grønslåen m. m. / Clover for storage and silage	332.000	12,6%	48,7%	14.110	42,5	14,5% ingen kvælstofboom, så stort set nul kvælstof		388		388	2.876	500.416.382	50	69.600.000
Fodergræs / Forage products	174.000	6,6%	25,2%	3.000	5,7	77,3% *	7,89					50	25.520.000	
Græs-ensilage / Grasses m. sil. for storage and silage	63.800	2,4%	9,2%	3.093	37,5	11,1% mulig *						50	25.520.000	
GRÆS- OG GRØDKR FODER TOTAL		24,2%	100,0%	18.203	0,0							500.416.382	0	
ANDRE														
Sukkererter / Sugar beet	39.200	1,5%	50,5%	2.356	60,3	21,0% *	10,08	250		250	98.343.436	15	4.704.000	
Sædler / Potatoes	38.500	1,5%	49,5%	1.338	35,3	44,0% *	15,93	1.200		1.200	19.111	710.775.463	40	12.320.000
ANDRE TOTAL		3,0%	100,0%	3.794	0,0							834.118.899	55	17.024.000
ØVRIGT														
TOTAL	42.523	1,6%												
TOTAL	2.633.828	100,0%												

Korrektion for manglende protein i korn (allt Kruidians planteavlsorientering)

Ekstra kvælstofbinding

En eklatant fejltagelse

"Det er jo helt fulkommen skørt, at det har skullet koste dansk landbrug så meget. Og så har det ikke en gang gavnet vandmiljøet. Det jo en eklatant fejltagelse," lyder det uden filter fra en af Danmarks måske mest velrenommerede planteavlskonsulenter, Bente Andersen, da Bæredygtigt Landbrug fanger hende på farten i en mindre snestorm over Jylland.

"Og ud over, at det koster masser af penge for landbruget og landet som helhed, så koster det altså også i fremtiden på grund af den nedsatte frugtbarhed i jorden. Med kvælstofnormerne har man fjernet frugtbarheden i jorden. Der er ganske enkelt ikke helhed i den danske miljøpolitik. Og derfor er den dømt til at mislykkes!," lyder det i den anden ende af mobilen, i den anden ende af landet, hvor sneen raser...

Ingeniørbetragtning har hersket

Men hverken en mindre snestorm eller gængse konventioner kan holde Bente Andersen tilbage. Som en af de få tør hun tage bladet fra munden. Og selvom ordene falder hårdt og ikke skorter på kritik af tredive års praktiseret miljøpolitik, så er det i virkeligheden en dyb bekymring for dansk landbrugs fremtid, der er den selvstændige planterådgivers overvejende motiv til at sige fra.

"Det har været en ingeniørbetragtning, der har fået lov at råde i Danmark. Og i en ingeniørbetragtning, tror man, at det man tilføjer jorden siver nedenunder, hvis det ikke bliver optaget af planterne. Der tænker man ikke på, at jorden er en levende organisme, som også skal fodres. Altså, i yderste konsekvens skulle den betragtning betyde, at vi skulle have en ørken. Hvis vi har en ørken eller en spagnum-kultur, så skulle vi jo kun lige tilføre det, som afgrøden har brug for. Men sådan er det ikke. Vi er nødt til at forstå, at under jorden, har vi et helt økosystem, som skal næres, og som er forudsætning for, at vi overhovedet kan høste. Men desværre er det en anden betragtning, der har gennemsyret dansk miljøpolitik. Og den er langt fra biologisk," konstaterer Bente og fortsætter.

"For at vi kan fjerne CO₂ fra luften, skal vi bruge planternes fotosyntese. Planterne skal bruge CO₂ og de skal bruge kvælstof for at indbygge det i planterne og for at indbygge organisk materiale i jorden. Og når vi så har for lidt kvælstof, så går det selvfølgelig ud over det, der bliver opbygget i jorden. Men det illustrerer meget godt den manglende sammenhæng, der er i dansk miljøpolitik. Og det er jo hele forståelsen af sammenhængen og økosystemet, der er mistet," lyder det fra rådgiveren, der tidligere var ansat i Landbrugets Rådgivningstjeneste, indtil politik, ifølge hende selv, spændte ben for fagligheden og blev hende for meget.

I stedet valgte Bente Andersen et liv som medhjælpende landmandshustru, selvstændig planterådgivning og friheden til at kunne sige, hvad der skal siges.

Tyskerne tar' teten

Og hun siger det, der skal siges. Uden restriktion eller censur. Og uden hensyntagen til politiske interesser eller misforstået grøn-politisk korrekthed.

"Det er simpelthen frustrerende... Det er enormt frustrerende! Jeg har sagt det her siden 1996. Vi var jo alle dybt frustreret i planteavlssystemet, da vi fik de her kvoter. For vi kunne ikke se fornuften, det virkede jo fuldstændigt åndsvagt!," fortæller Bente Andersen.

"Vi vidste jo alle sammen godt, at der skete en masse svineri i 60'erne og 70'erne, hvor enkelte kørte meget gylle ud. Men så har man strammet én gang, og så har man jo bare tænkt, at hvis man strammer to, tre eller fire gange, så virker det nok bare ekstra godt. Men sådan virker det jo ikke. Da man valgte den her måde i sin tid, der var det fordi, man troede, at det var en smart og enkel måde, at styre det på. Men det er jo bare gået ud over frugtbarheden."

Fakta:

Allerede tilbage i 2004 udgav Landscentret Planteavl og DLG pjecen "**Kvælstof koster - især når det mangler**". I pjecen henviser man til en række landsforsøg, der bl.a. har vist at:

- at kvælstoftilførsel ca. fordobler udbyttet af korn.
- at 10 procent undergødskning giver et udbyttetab i vinterhvede på ca. 1,2 hkg pr. ha. (hertil kan oplyses, at man i dag regner med en 38 procent undergødskning af danske marker i forhold til økonomisk optimum pga. reduceret kvælstoftilførsel).
- at proteinprocenten i kornet falder med 0,2 procent pr. 10 kg mindre tilført kvælstof pr. ha.

[Klik her for at se pjecen "Kvælstof koster - især når det mangler".](#)

Og netop fordi de danske marker halter på frugtbarheden, mener Bente Andersen, det er alvorligt på tide at gøre op med den miljøregulering, hvor Danmark som det eneste land i Europa er underlagt skrappe kvælstofnormer. Normer, der blandt har betydet, at mange marker er udpinte, og at Danmark som landbrugsland for længst er sejlet agterud af vores konkurrerende naboland, Tyskland.

"I de andre EU-lande, har man ikke kvælstofnormer. I Tykland gøder de, som vi gjorde i firserne. Og der er ikke en tysker, der er trukket i støtte på grund af, at han har gødet for meget. Men i Tyskland, ser de også meget mere på at bevare jordens frugtbarhed. Meget mere. Jeg synes, det er meget slående at besøge tyske landmænd i dag i forhold til for tyve år siden. Tidligere var man jo stolt, når man kom tilbage til Danmark efter en rejse til Tyskland. Men i dag er det omvendt. Tyskerne har jo en helt anden dynamik i landbruget, end vi har. Så der skal sadles kraftigt om, hvis vi ikke eftertrykkeligt skal komme på baghjul," siger Bente Andersen, der de seneste tyve år og siden indførelsen af Vandmiljøplan II har kæmpet mod de stækkende kvoter.

Og det er ifølge hende en kamp, der skal tages, hvis ikke landbrugserhvervet i Danmark skal kvæles helt.

"Vi har jo været meget dygtige. Det er jo det, vi er berømede for. Hvis man rejser til Australien eller Kina, så er det landbruget, de kender os for. Det kan godt være de kender Vestas, men det er jo det der dygtige landbrug, der er kendt. Og det har jo været undervejs i mere end hundrede år, så det tager jo et stykke tid at kvæle det."

Savner opråb

Selvom engagement ikke levner tvivl om, at her er en kvinde, der kæmper for at redde dansk landbrug, og som anser det som sin pligt at sige fra, mens tid er, så tør Bente Andersen alligevel kun håbe på, at de invaliderende kvælstofkvoter en dag bliver taget af bordet.

"Så skal de indse, hvad det er, man er ved at gøre. Men der skal komme et opbrud, ellers taber dansk landbrug. Og det er jo allerede begyndt at blive kørt agterud. Man er jo ved at ofre et helt erhverv. Selvfølgelig er der områder, hvor man skal gøre noget for at beskytte miljøet. Men der er bare andre smartere måder at gøre det på end at reducere kvælstoftilførslen. Meget mere intelligente måder."

"Man kan selvfølgelig vælge at sige, at vi vil et haltende dansk landbrug. Men i sidste ende får det betydning for vores velfærd. Og det er de svageste, der betaler prisen. Men hvis det er det, vi vil i Danmark, så er det jo, det vi vil," slutter Bente Andersen, der nu har forceret snestormen og har nået sin destination.

Forude venter et møde, hvor endnu en velmenende landmand skal høste af planterådgiverens mangeårige erfaringer og gode råd.

Så meget koster undergødskningen

Bente Andersen har sammen med Vagn Lundsteen (Bæredygtigt Landbrug), Helge Lorentzen (Landbosyd) og Jørgen Ewald Jensen (AgriNord) netop regnet på, hvor meget et kvart århundredes kvælstofreduktion og undergødskning koster. Ifølge deres beregninger er der tale om ca. 5,8 milliarder kroner om året. Det er godt det dobbelte af, hvad Videncentret for Landbrugs beregninger. I videncentrets beregning er tabet på græsmarker ifølge Bente Andersen udeladt og kan delvist forklare de divergerende udregninger. Videncentret for Landbrug har op lyst, at man vil lave disse beregninger i februar.

På Wikipedia står der om jordens frugtbarhed

Selve det, at man dyrker jorden for at skaffe sig afgrøder, vil betyde en langsom, men sikker fjernelse af nødvendige vækstfaktorer. Med den høstede afgrøde følger nemlig stoffer, som ikke uden videre kan erstattes i jorden. Solenergi og CO₂ strømmer hele tiden til området, men de vandopløselige stoffer (dvs. [ioner](#) som [ammonium](#), [nitrat](#), [fosfat](#) og [kalium](#)) befinder sig i plantematerialet og følger dets vej gennem mennesker og dyr.

Ret tidligt opdagede man dog, at dyrs og menneskers afføring er en værdifuld ressource, som forbedrer jordens frugtbarhed, når den bliver ført tilbage til agerjorden. Dermed var gødskning forstået som dyrkningsmetode, og man havde mulighed for at undgå udpining af jorden.